

SIRE laat niet zien dat echte tolerantie schuurt

mechel000

SIRE propageert een schijntolerantie. Zo blijft onzichtbaar dat minderheden in de praktijk steeds minder tolerantie ervaren.

MAARTEN NEUTEBOOM EN EVERT JAN SLOOTWEG ZIJN WETENSCHAPPELIJK MEDEWERKER BIJ HET WETENSCHAPPELIJK INSTITUUT VAN HET CDA.

Tolerantie zorgt ervoor dat minderheden op een vreedzame wijze met elkaar kunnen samenleven. Daarom is het prijzenswaardig dat SIRE, de Stichting Ideeële Reclame, hierover een tv-spotje heeft gemaakt. Jammer is echter dat door de wijze waarop SIRE dat doet het kernprobleem onderbelicht blijft.

Volgens SIRE is tolerantie in Nederland niet langer vanzelfsprekend, terwijl ons land daar juist bekend om staat. In het tv-spotje treedt een man op die een witte doos met 'Tolerantie®' laat zien en daarover zegt: 'Andere meningen, culturen, gewoonten - je staat er voor open. Dankzij tolerantie ontmoet je nieuwe mensen, zodat je nog eens iets anders eet, nieuwe rituelen ontdekt, een leuke hobby vindt en onverwachte ervaringen hebt. Door het gebruik van tolerantie kom je in aanraking met al het moois dat ons land te bieden heeft.' Dit idee wordt ondersteund met beelden van achtereenvolgens een islamitische feestmaaltijd, een Joodse bruiloftsdans, een boerenfeest, een

roze cabaret en een Turkse worstelpartij.

De boodschap is duidelijk: 'tolerantie' brengt welvaart en geluk. Maar alle goede bedoelingen ten spijt mist het tv-spotje de essentie van tolerantie. Het woord is afkomstig van het Latijnse 'tolerare', dat 'verdragen', 'verduren' of 'uithouden' betekent. Iemand of iets tolereren, is dus helemaal niet zo gemakkelijk en leuk als door SIRE wordt gesuggereerd. Onder meer Theo de Wit, Herman de Dijn, Andreas Kinninging en Frank Furedi hebben erop gewezen dat er een gevoel van afkeuring, bezwaar of zelfs veroordeling voorafgaat aan en gepaard gaat met tolerantie.

Tolerantie betekent dat je praktijken die je afwijst toch accepteert en niet probeert uit te bannen. Onverschilligheid of goedkeuring van exotische feestjes is dus geen uiting van tolerantie - en is in zekere zin zelfs het tegenovergestelde ervan. Er wordt dan immers niets verdragen, want je stoort je er niet aan. Het gaat dus niet om een verbod op oordelen, maar om de vraag welke gevolgen we aan ons oordeel verbinden.

Tolerantie hangt daarom mede samen met de vraag of de verdraagzame persoon bij machte is om datgene wat hij afkeurt te veranderen. Als je er niets tegen kunt doen, is eerder sprake van berusting. Ten slotte mag eigenbelang niet de drijfveer zijn van tolerantie, maar eerbied, respect of clementie (hiermee wordt niet ontkend dat het uiteindelijke effect van tolerantie een betere samenleving op kan leveren, iets wat natuurlijk in ieders belang is). Tolerantie vraagt daarmee iets van ons, het kost moeite en gaat niet vanzelf.

Dit alles komt in het tv-spotje te weinig naar voren. Wie keurt een Joodse bruiloftsdans, een boerenfeest of een Turkse

worstelpartij nu werkelijk af? Is iemand die niet houdt van couscous, de klompdansen of Turks worstelen dan intolerant? En, als sommigen in Nederland dan misschien een islamitische feestmaaltijd of een roze cabaret veroordelen, zijn zij dan bij machte dit te veranderen? Dit zijn allemaal weinig controversiële praktijken, die in het dagelijks leven vrijwel geen aanstoot geven en dus ook niet echt behoeven te worden verdragen. Tolerantie overstijgt het louter eigenbelang, zoals 'eens wat anders eten, onverwachte ervaringen opdoen en leuke hobby's ontdekken'.

Bewust of onbewust creëert Sire het beeld dat tolerantie vooral iets te maken heeft met kosmopolitische ruimdenkendheid en intolerantie samenhangt met kleinburgerlijke bekrompenheid.

Als het gaat om het belang van tolerantie is het zaak de vinger echt op de zere plek te leggen. Waarom geen filmpje waarin de rituele slacht aan de orde komt? Of een shot waarin een rabbi of een imam vanuit zijn geloofsovertuiging een vrouw geen hand schudt? Waarom geen beeld van een gewetensbezwaarde trouwambtenaar of van een homostel dat hand in hand door Amsterdam Nieuw-West loopt? Beelden dus waarbij delen van de samenleving over en weer een bepaald ongemak ervaren en waartoe zij zich in een pluriforme samenleving dienen te verhouden. Situaties waaraan we via de wet, de overheid of anderszins iets kunnen veranderen, terwijl we er ook voor kunnen kiezen om die vanuit respect voor de ander - en zijn vrijheid om een ander waardenpatroon, geloof of levensovertuiging aan te hangen - te tolereren. Ook als we dat zelf hoogst ongemakkelijk of pijnlijk vinden omdat we er een heel ander oordeel over hebben.

Een politiek-maatschappelijk debat over wat tolerantie betekent, houdt in dat we moeten discussiëren over het verdragen van wat de mainstream in Nederland beschouwt als de minder aangename kanten van religieuze en etnische minderheden. Tolerantie staat onder druk omdat de meerderheid op basis van de waarden die zij belangrijk vindt steeds minder rekening houdt met afwijkende minderheidsopvattingen, die echter tot de elementaire democratische vrijheden behoren. Het is begrijpelijk dat SIRE dit niet kan aansnijden omdat het dan gaat over 'politiek beladen' onderwerpen, maar de vraag over wat we wel en niet van elkaar tolereren, is per definitie beladen.

Wanneer we als samenleving de werkelijke pijnpunten uit de weg gaan en een verkeerd beeld van tolerantie omarmen, dreigt het begrip te worden uitgehold. Er ontstaat dan een moraal van schijntolerantie, waarin verdraagzaamheid wordt teruggebracht tot het hebben van 'allochtone' vrienden, het eten van mediterrane hapjes of het op een jaarmarkt rondlopen op klompen.

Met het onbenoemd laten van waar het in de samenleving schuurt, praten we elkaar een feel good-gevoel aan dat misschien verklaart waarom 96 procent van de Nederlanders zichzelf als tolerant omschrijft, terwijl minderheden steeds minder vrijheid en verdraagzaamheid ervaren.

Dat wil niet zeggen dat er geen debat over de grenzen van tolerantie zou mogen worden gevoerd. Maar zo'n debat is alleen zinnig als er ruimte blijft om überhaupt iets van elkaar te verdragen en we niet te snel verbieden wat ons niet aanstaat.

”Is iemand die niet houdt van couscous, de klompdansen of Turks worstelen intolerant?,,